

Naja Marije Ajd

PRZNICA

Prvo smo spavali u krevetima na sprat, možeš li da se setiš? Ti na donjem, poluspuštenih kapaka i sa sanjivim ustima. S tom tvojom kožom koja je bila tamnija od moje i već tada gruba i suha po celom telu, s tvojim malim uskim stopalima koja su virila ispod jorgana; tako ti se spavalo. Ja sam ležala, živa vatra, i bila sam nemirna u gornjem krevetu i nisam ti davala ni trenutka mira. „SPAVAŠ LI“, vikala sam, čim bih u vazduhu naše sobe mogla da osetim da počinješ da dremaš.

Naginjala sam se odozgo i zurila tako prodorno u tvoj vrat da si to primećivala i morala si da odgovoriš. I kada bi te na kraju savladao umor tako da ni moj sestrinski pogled nije mogao da prodre u tvoje misli, onda bih se sa dušom u nosu spustila niz moj krevet i cimala te, skidala bih ti jorgan i gicala po prstima posred tabana gde je najgore, sve dok ne bi počela da plačeš.

Nisam htela da budem sama, to jednostavno nisam mogla da trpim; mrak i sve naše lutke koje su sedele i koje je svrbeo nos.

Glasno si plakala i jaukala kao mačka, a ja sam te puštala samo da bih izbegla mamine korake u hodniku, tvrde potpetice koje su se čule po podu, vrata koja su se nervozno otvarala uz tresak.

Povremeno bih te puštala da spavaš dva-tri sata dok sam ležala i okretala se kao na gradelama, palila lampu pored kreveta i čitala Paju Patka dok ruke nisu počele da mi trnu i dok u sebi nisam postala sasvim crna od straha i užasa i umora. Razumeš li, već tada nisam mogla da oprostim sebi. Puštala bih te da odpavaš sat ili dva, a onda bih opet bila tu.

„Heleeeeneeee, probudi se, hoću da ti ispričam jednu veliku tajnu...“ Pumpala sam atmosferu i gicala te, pokušavala sam da svoju tajnu učinim interesantnijom od one koju si upravo sanjala. Ali bila si tako iscrpljena. Preklinjala sam te i pretila ti i snažno te štipala za stopala. Šaptala sam ti u uvce, dok si mrmljala i okretala glavu, samo bi se okrenula i pokazala mi leđa.

Onda bi se sve završilo tako što bi me dovela do plača. Ležala sam preko tvojih uspavanih leđa i grcala iz sve snage, ležala sam i volela te kožom i kosom i može se reći da sam upijala tvoju toplotu. Tvoj jednostavni obični san. Jer ti dobro znaš da su mi uvek hladne šake, a takve su mi i dan-danas. Ležala sam i mrzela te iz sve snage i vlažila ti kosu i jorgan suzama i slinom.

Ali uvek bih se na kraju uspuzala nazad u svoj kevet. Ipak nisam htela da me sledećeg jutra vidiš tako slabu, pa da me pitaš zašto sam ležala u tvom krevetu.

Onda sam dobila svoju sobu na poslednjem spratu. To je bilo kada smo porasle, valjda sam u to vreme već imala i sise iznad lako zaobljenog dečjeg stomaka.

Bilo je to zato što si se žalila našoj mami. Tužakala si i rekla da ti ne dam da spavaš. Pričala si o tome i za to nema oprostaja. To si dobro znala, sestrice, i zato si trpela sve dok

više nisi mogla da izdržiš. I tako su me dakle premestili. Bila sam besna i zahtevala da nameste dečji interfon. Možeš li da se setiš? Naravno, lansirala sam ideju kao i uvek:

“Tako da možemo da razgovaramo, i ti možeš da me zoveš kad god poželiš a da odrasli ne znaju. Tako da imamo našu tajnu!”

Novi muž naše mame – želeo je da učini nešto dobro – pričvrstio je ekserčićima žicu na zid sve od tvoje sobe pa do moje na vrhu kuće. Mogla sam kroz pod da primetim kako se spremaš da zaspeš, pa sam histerično zvrckala. Sanjivo si mi odgovarala, brbljala sam o svemu i svačemu, u panici tražeći sve vreme nešto novo o čemu bih pričala, nešto što bi moglo da te drži budnom. Naučila sam te na taj način kako da se diraš. Putem tog uređaja sam ti davala uputstva. I onda bi zadugo bila potpuno tiha. Mogla sam da te čujem kao dišeš kroz žicu. To je bilo nešto, Helene, čemu sam te naučila dok si još bila tako mala. Zar ti ipak nije drago zbog toga? Ali taj interfon je bio za tebe previše. Trebalo ti je dugo zbog tvoje strpljivosti. Ali na kraju si ih nagovorila da ga skinu i naša mama bi sa mnom razgovarala sa četvoro očiju, rekla je da sam zloupotrebila tvoje poverenje, da sam doista prevelika za takve stvari i da je njoj dosta što sam takva dosada.

Nisam bila dosada, razumeš li, samo sam se plašila. Htela sam samo da te povučem u more u kojem sam se i sama našla. U talase, da te povučem u crnu vodu, gde ne može da se diše, nisam htela da budem sama dole, htela sam te sa sobom, da nas bude bar dvoje. Tako da imam za koga da se držim, nekog kome ću da se svetim, koga ću da volim. Ali nisi htela sa mnom, mala Lene, inače si mnogo toga trpela, ali tu tišinu koji si imala, taj način na koji si gledala u sebe svojim plavim, plavim očima, to nisam mogla da ti oduzmem. Svejedno koliko bih te plašila, igrala ili ti vikala pravo u lice. Tako su dakle skinuli žicu, muž naše mame je to uradio, strpljivo je vadio ekser po ekser iz zida; sve su spakovali i odneli na tavan pored božićnih ukrasa i kutija sa igračkama koje smo prerasli.

Dobila sam kasetofon u sobi, plakate sa osmehnutim licima pevača na zidovima i kauč sa jastucima od skaja.

Počela sam da se šminkam oko očiju i da idem na žurke i da se tuširam pet puta dnevno. Pisala sam dnevnik i nikad nisam zaboravljala da ga pažljivo zaključam, tako da ne možeš da ga ukradeš i da mu se izrugáš zajedno s tvojim drugaricama. Dok su ti stopala neverovatno rasla pa je naša mama sve vreme morala da ti kupuje nove cipele.

Ali ti si još igrala rundbol²⁰ na ulici svake večeri, vrebala sam te sa svog prozora na krovu. I kradom posmatrala tvoje vitke jake noge koje su mogle da trče isto tako brzo kao noge dečaka, tvoju kosu kada skočiš za loptom.

Naša baka mi je poslala amajliju protiv nesanice, trebalo je da visi iznad kreveta a ja sam trebalo da ležim i gledam u nju pa bih odmah zaspala. Tako je stajalo u uputstvu za upotrebu.

“Kakva prokleta glupost!”, rekla je naša mama.

Ali ipak ju je okačila. Želim da verujem da je bila umorna od mog zahtevnog glasa, koji se čuo od vrha kuće pa do prizemlja a vi ste svi ležali na vašim nevinim ušima i spavali kao jagnjad. Nije delovala, amajlija, bila sam orna za igru i spremna za plač. Želela sam da spavam u maminom krevetu, priznajem, u mirisu njene kose i posteljine, slatkom,

---

²⁰ Amaterska, lakša varijanta softbola i bejzbola (*rundbold*).

oštrom i dobro poznatom, ali sam naravno bila prevelika. I njen muž i to što su radili zajedno. Uh kako sam želela da tamo ležim i kako bih se pobrinula da se kontrolišu.

A onda sam smislila to sa štapom. Sasvim običan prut iz šume; korisila sam ga da kucam u pod s njim. Možeš li toga da se setiš, i tebi sam dala jedan štap tako da i ti meni možeš da lupkaš, o plafon koji si lako mogla da dohvatiš iz gornjeg kreveta u kojem si tada spavala. Razvila sam čitav jezik: ako lupim jednom, značilo je *spavaš li?*, dva puta: *Da*, tri puta: *Ne*, četiri puta *Hoćeš li da dođeš kod mene?* U početku si bila dovoljno revnosna. Lupkali smo koliko smo htele i smešila sam se sama sebi u mraku. Budna je, mislila sam srećno, leži dole sa svojom svetlosmeđom kožom i velikim ždrakavim oketama, budna je i sluša me.

Ali ti si se brzo umorila od igre i ignorisala si moje kucanje. Odgovarala sam tako što sam bez prestanka lupkarala čitav čas, besno i zlobno dok ne bih čula kako se otvaraju tvoja vrata i tvoje slatke korake na putu do naše mame, tvoje ridanje, naježenu kožu koja se smrzavala ispod noćne haljine. I naša mama bi dolazila gore kao orkan u kućnoj haljini, besna da se tresla. I zašto sam takva jedna noćna ptica i jogunica, i dovodiš nas sve do ludila tim glupiranjem.

Nije mogla da zna. Previše dobro sam lagala.

Tako si me izdala. Tako si postala izdajnica. Premlada da bi znala šta si učinila; ima tako mnogo slučajnosti.

Otkrila si svoje sopstvene igre, dobila si svoj dnevnik i nisi više čak htela ni da tražiš moj. Plavo u tvojim očima je izraslo i pružalo se oko tebe, štiteći te kao neka vrsta vela. Imala si nešto svoje u svem tom plavom, a ja više nisam mogla da doprem do toga.

Da li je to bila tvoja osveta, Helene, ili to vremenom mora tako da bude?

Sećam se da sam jedne večeri, ubrzo posle toga, sedela na kauču i lakirala hladne nokte, mada su bili pomalo izgrickani. Zaključala sam vrata tako da niko ne može da uđe, pa čak ni ti. Sećam se da sam pomislila, svečano i zaklinjući se: Zapamti to zauvek! Od sada postoji samo jedna osoba na svetu na koju se možeš osloniti. I to si samo ti, moja vajna prijateljice.

Od tada mi se hladnoća proširila na ostatak tela a tako je još uvek.

Razumeš li, sav taj led pod kožom čini da se tople stvari tope pre nego što dođu do kostiju i utrobe. Milovanje, na primer, ruke i naćuljene uši. Ti znaš bolje od svih da ne pričam o samoći. Ali tako je dakle postalo. Tako je postalo. Jer kada se jednom zakuneš, Helene, iz tog vira više ne možeš isplivati. To onda postaje more bez dna u stomaku, crno i bez milosti, i tako možeš u njemu da se vrtiš ukруг čitavu večnost. Jer neću više da te molim da me povedeš. Više neću nikoga da molim. Još ne mogu sebi da oprostim, a ti znaš; uvek sam bila tako prokleta, prokleta tvrdo glava.

(S danskog preveo **Predrag Crnković**)